

ББК 81.2 Укр

УДК 811.161.2'371'27

### **ВЛАСНЕ ІМ'Я ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЗНАЧИМОСТІ СПІВРОЗМОВНИКА**

*Розкрито впливовий потенціал звертань на власне ім'я у межах реалізації тактики підвищення значимості співрозмовника маніпулятивної стратегії позитиву. Виділено групи звертань-власних імен, з'ясовано особливості їх функціонування як засобу здійснення впливу, визначено позицію у висловленні.*

*Ключові слова: звертання на власне ім'я, тактика підвищення значимості співрозмовника, маніпулятивна стратегія позитиву.*

Однією з тенденцій сучасного розвитку мовознавства є дослідження суб'єктивного чинника в мові, способів впливу мовця на адресата, мовних механізмів породження повідомлень. Особливої актуальності в лінгвістиці набули студії, спрямовані на з'ясування механізму функціонування мовних одиниць з урахуванням їх структурно-семантичних та комунікативно-прагматичних особливостей (В. Адмоні, О. Бондарко, В. Гак, Є. Гулига, М. Кожина, А. Загнітко, Г. Золотова, Т. Маркелова, Н. Разінкіна, О. Тараненко, Н. Шведова, Д. Шмельов, Ф. Бацевич, Т. Космеда, В. Зірка, О. Іссерс та ін.). Сказане стосується й дослідження комунікативних стратегій і засобів їх представлення в прагмалінгвістичному аспекті.

Серед комунікативних стратегій вирізняється маніпулятивна стратегія позитиву, яка становить мовну реалізацію суб'єктом впливу мети, спрямованої на одержання вигоди чи бажаного результату шляхом повідомлення адресату приємної для нього інформації. Ця стратегія окремо лінгвістами не виділялась і не була об'єктом досліджень у вітчизняному мовознавстві, що й зумовлює актуальність дослідження.

Метою статті є дослідження звертань-власних імен як засобу здійснення маніпулятивного впливу, зокрема підвищення значимості співрозмовника під час реалізації маніпулятивної стратегії позитиву, виокремлення груп звертань на власне ім'я, з'ясування специфіки їх функціонування при створенні позитивної тональності спілкування.

Маніпулятивна стратегія позитиву найяскравіше представлена тактикою підвищення значимості співрозмовника, суть якої полягає в повідомленні партнеру позитивної інформації про нього у вигляді вираження позитивного ставлення або похвал, схвалень чи компліментів. Р. Чалдіні, автор книги "Психологія впливу", зауважує: "...ми часто чуємо позитивні відгуки про нас від людей, які чогось від нас хочуть. Ці люди щедри на похвали і претендують на духовну близькість" [Чалдини, 2002: 166]. "Вислуховування компліментів, у тому числі тих,

що говоряться з корисливих міркувань, може спричинити неприємні наслідки, оскільки робить нас поступливішими" [Чалдини, 2002: 193].

Тактика підвищення значимості співрозмовника, як і інші тактики маніпулятивної стратегії позитиву, використовується з прихованою метою: "підвищуючи співрозмовника, ми утверджуємо його у власних очах і домагаємось його прихильності" [Лозовский, 1991: 64].

Найяскравіше тактика підвищення значимості співрозмовника виявляється у похвалах, компліментах, схваленнях, але може реалізовуватись і за допомогою мовленнєвих жанрів позитивного самопозиціонування (при представленні себе як особи, що захоплюється співрозмовником, цінує його, є другом, коханою людиною і т. д.), захоплення, освідчення, тосту, а також шляхом уживання мовцем звертань.

Звертання, будучи словом чи сполученням слів, що називають особу, до якої мовець звертається з промовою чи під час спілкування, є оцінно-характеризуючим мовним засобом. Найбільший внесок у теоретичне осмислення звертання як мовної та комунікативної одиниці зробив В. Є. Гольдін [Гольдин, 1987].

Уживання звертань, у тому числі нейтральних, виражених власними іменами, несе значне комунікативне навантаження. Їх вибір і використання відбувається не автоматично [Мальцев, 1986: 6]. Специфічною особливістю звертань є комунікативна поліфункціональність. Основною функцією звертань із позицій теорії мовленнєвої діяльності є заклична (апелятивна) функція. Функція називання того, кому адресоване мовлення, досить часто сполучується з експресивною оцінкою, вираженням суб'єктивного ставлення автора мовлення і слугує зовнішнім показником прихованих намірів мовця. За допомогою звертань можуть яскраво реалізуватися і прагматично орієнтовані функції встановлення, підтримання та розмикання контакту між співрозмовниками, привертання і переключення уваги адресата, а також інформативна функція, яка постає як емоційно-оцінна і використовується для передачі суб'єктивного ставлення мовця до адресата, оцінної характеристики адресата, полегшення наступної комунікації тощо. Звертання може надати відтінок ввічливості вибаченню, незгоді, пом'якшити відмову, маркувати щирість. Форма звертання, особливо в препозитивній позиції, може налаштувати співрозмовника на певну тональність спілкування (звертання може містити ласку, насмішку, лестоці), перевести розмову в певну сферу – офіційну, неофіційну [Ляхова, 1980: 24].

Більшість дослідників звертань стверджують, що звертання є компонентом, який дає характеристику особі, може позначати і визначати відносини між учасниками спілкування [Аругюнова, 2005: 355-356; Леонтьев, 1981; Гольдин, 1987: 83; Скаб, 1988; Загнітко, 2001: 267]. Вивченню прагматичних особливостей звертань, у тому числі і їх відповідності/невідповідності інтенціям мовця, присвячені праці І. В. Мальцева [Мальцев,

1986], М. Д. Городнікової [Городникова, 2000], Л. В. Корновенко [Корновенко, 2003], Е. С. Ветрової [Ветрова, 2004] та ін.

Так, Н. Д. Арутюнова відзначає функціональну "двоїстість" звертання: "Воно – з одного боку – дозволяє адресату ідентифікувати себе як одержувача мовлення, а з другого – в апелятиві часто виражається ставлення мовця до адресата. Функціональна двоїстість призводить до того, що в апелятиві можуть уживатися, а іноді й поєднуватися, ідентифікуючі та предикатні (суб'єктивно-оцінні) дескрипції. При цьому в звертанні, що являє собою прагматичну вставку у висловленні, вибір номінації безпосередньо зумовлений ситуацією спілкування" [Арутюнова, 2005: 355-356].

В. Е. Райлянова вважає, що звертанням через їх емоційність і оцінність належить "презумпція" позитивного ставлення до співрозмовника при налагодженні контакту, встановленні міжособистісних зв'язків [Райлянова, 2001: 6]. Звертання, вжиті з такою функцією, називаються регулятивами.

Не вступаючи в синтаксичні зв'язки з іншими словами в реченні, звертання має особливу інтенційну оформленість і особливе комунікативне призначення – управління поведінкою адресата [Городникова, 2000: 90].

Звертання в межах реалізації тактики підвищення значимості співрозмовника маніпулятивної стратегії позитиву може виступати знаряддям здійснення мовленнєвого впливу. Іллокутивна сила звертання полягає в тому, що воно викликає запланований суб'єктом мовлення перлокутивний ефект і є засобом цілеспрямованого регулювання поведінки адресата. Це стосується також і звертань на власне ім'я, які розглядаються як активний впливовий мовний засіб, що, крім своєї основної функції привертання уваги, спричиняє зміну ментального й емоційного стану адресата.

Власне ім'я є одним із засобів здійснення впливу [Гольдин, 1987; Руденко, 1988]. Звертання до адресата на ім'я чи на ім'я та ім'я по батькові діє на нього набагато ефективніше, ніж інші види номінацій [Руденко, 1988; Рудько, 1994]. Психологи обґрунтували прагматичну значущість звертань-власних імен. Так, на думку Д. Карнегі, пересічну людину її власне ім'я цікавить більше, ніж будь-які інші імена: воно є "найсолодшим і найважливішим для неї звуком, що вимовляється на будь-якій мові" [Карнегі, 1990: 107].

Отже, вживання імені співрозмовника є одним із найдієвіших способів домогтись його симпатії. Варіанти власних імен – носії соціальних і стилістичних конотацій – "дозволяють у службових і особистих відносинах переключати спілкування з однієї тональності на іншу, виконуючи таким чином регулюючу функцію" [Городникова, 2000: 87].

Серед звертань на власне ім'я можна виділити такі групи: звертання на ім'я, звертання

на прізвище, звертання на ім'я та ім'я по батькові, звертання на ім'я по батькові, звертання на прізвисько тощо. Становить інтерес специфіка функціонування звертань цих груп як засобів підвищення значимості співрозмовника.

Найбільше кількісно представленою в маніпулятивній стратегії позитиву серед звертань-власних імен є звертання на ім'я. Поширювачами звертань на ім'я в досліджуваній стратегії можуть виступати:

– прикметники, що маркують позитивне ставлення до співрозмовника (*милий, рідний, дорогий, дорогенький, вельмишановний, любий, славний* і под.);

– прикметники, що дають позитивну оцінку співрозмовнику (*добрий, преславний, найблагородніший, ізбранний, ліпообразний, незрівнянний* і т. д.);

– іменники на позначення: а) усталених у суспільстві номінацій (*пан, пані, фрау, месьє/мосьє* і т. п.); б) родинних/дружніх відносин (*тітонько, мамцю, батьку, друже* і под.); в) статусу, сану чи професії (*отче, князю* і т. д.);

– вигуки (*о, ох, ах, ай, ой, ех*).

Звертання на ім'я часто підсилюється кваліфікуючим звертанням, що дає позитивну оцінку співрозмовнику чи виражає позитивне ставлення до нього мовця. У таких випадках кваліфікуюче звертання стоїть зазвичай у постпозиції щодо імені, наприклад: (дівчина просить комсорга факультету дозволити їй не співати в університетському хорі на концерті до чергової річниці Великої Жовтневої революції) – ***Ігор, лапочка, ну ти ж можеш, коли хочеш!*** (Н. Хаткіна); (сільський староста хоче залучити вчительку до роботи на німецьких окупантів) – ***Пані Катерино, голубонько,*** [так ідіть же до нас у сільську управу! Будемо вдвох працювати!] (Д. Бедзик); (старша за віком лікарка перекладає виконання своїх обов'язків (писати історії хвороб) на молоду колегу): [...*Ізольда медово засокотіла:*] – ***Софієчко, ангелятко,*** [знаю, знаю, що вже по третій, знаю, знаю.] ***Але ви так чудово пишете історії, у вас такий чудовий почерк, такий гарний стиль***<...> (Л. Романчук); (флірт) ***О ізбранная Солохо, О владичице моя!*** [*Ощаслив хоч вельми трохи Дні моєго битія!*] (М. Старицький).

Слов'янським мовам притаманні зменшувально-пестливі, збільшувальні, фамільярні форми імен, як загальних, так і власних. Це явище репрезентоване поєднанням оцінного елемента з ідентифікуючим у семантиці звертання та суфіксальними утвореннями (-*е/єчк-, -очк-, -инк/-іньк- -оньк-, -ус/-юс-, юськ/уськ, -ульк-, -чик-, -юш-, -ушк-, -инк-, -ин-, -к/-ц-* і т. д.) власних імен у звертаннях, наприклад: *Марієчко, Ніночко, Улінько, Ларонько, Павлуся, Нелюсько, Ганнулько, Ігорчику, Андрюшо, Філімонушка, Маринко, Мариню, Владку, Мицю* і под. Такі суфіксальні утворення трапляються у звертаннях, уживаних мовцем при реалізації тактики підвищення значимості співрозмовника. Своєю оцінністю вони регулюють появу

певних засобів впливу в даному тексті, виключаючи інші. Наприклад: (німець, який служить економом, запобігає перед управителем Філімоном, який забрав у нього прислугу)

ЕКОНОМ (чоломкаючись): *Морган, майн лібер! А зашем **Филимонушка**, ви еті<...> взяв од мене Микиту? Ви зердиця на мене хочіте? За шево? Хе-хе-хе! Еті<...>еті<...>нехорошо, зовсем некорошо! Я і моя Кароліна, і усе семейство вас так уважайт* (І. Карпенко-Карий); (Олімпіада Никанорівна хоче бачити успішного Поля Опішного чоловіком своєї доньки) – *Спасибі вам, **Павлусю**, ви справжній наш друг<...> Давній добрий друг* (Ю. Збанацький).

Пестливі демінутиви (пестливо-зменшувальні слова) найчастіше використовуються для впливу дітей, на молодших за віком та в ситуаціях флірту і зрідка – у ділових відносинах при звертаннях вищих у посаді до підлеглих, старших (за віком) до молодших, наприклад: (старша за віком лікарка просить молодшу колегу про допомогу) – ***Софісчко**, тут до мене в палату хвора поступає, опишіть, будь ласка, її історію... От і добре, серденько, я знала, що на вас можна покластися*, – [швиденько проторохтіла вона (Ізольда – І. Ш.), поки молода лікарка збиралася на слово] (Л. Романчук).

При компліментах щодо віку для впливу на дітей (зокрема хлопчиків) використовуються скорочені або повні імена, демінутиви в такій функції уживаються рідко, наприклад: – ***Толю**, ти вже такий великий, тобі вже десять років, а ти знову забув принести хліба!* (О. Іваненко).

Серед антропонімів прізвище найкраще характеризує адресата як особу, що перебуває в офіційних відносинах із мовцем [Райлянова, 2001: 10]. За часів Радянського Союзу звертання на прізвище навіть у неділових відносинах не було ознакою поганого тону та не трактувалось як прояв зневаги чи зверхності з боку мовця. У досліджуваній тактиці спостерігаються приклади звертання лише на прізвище, навіть до представниць жіночої статі, але такі приклади не є частотними, наприклад: (Туся вмовляє свою приятельку прийти до неї на весілля)

[– *Яка тобі радість з того, що прийду?* – запитала Меланія]

– *Ти вродлива, **Левченко**, як тіціанівська мадонна, і талановита до біса* (П. Гуріненко).

Прізвище у структурі звертань при експресивах часто виконує акцентуючу функцію і стоїть в постпозиції щодо займенника 2-ої особи (*ти/ви*), наприклад: (начальник концтабору хоче отримати від ув'язненого достовірну інформацію) [– *Так-то воно так... – застукотів дрібно пальцями по столу Корж, не знаючи, як підійти до в'язня, щоб не наполохати його.*] – *От ти, **Іванов**, божественний чоловік, мабуть, і Біблію читав<...>* (Б. Антоненко-Давидович).

Звертання на прізвище в тактиці підвищення значимості співрозмовника найчастіше супроводжуються лексемами на позначення етикетних номінацій (*пан/пані, містер/місіс* і т. д.), статусу, соціальних ролей, звань (*колего, гер, фон* і под.) та атрибутивними поширювачами, які виражають позитивне ставлення до співрозмовника, зокрема повагу та прихильність: *дорогий, шановний, вельмишановний* і т.п., наприклад: (неонацисти хочуть перетягнути на свій бік впливового бізнесмена) [*Зараз господар, раптово подобрішавши на лиці, переходить до іншої тактики. Він просто і привітно подає Теренсові руку зі словами*]: – ***Яке щастя, що ви з нами! Я був певен, що ви почуєте голос титанів, голос своїх предків. І тому ми тішимся з вашого приходу до нас, дорогий містер Реттіган, син славнозвісного володаря "Мажестіка-12" Пауля Реттігана***(Ю. Бедзик).

Позиція прізвища в компліментарних висловлюваннях та у висловлюваннях, що виражають позитивне ставлення до співрозмовника, не є фіксованою і не несе смислового навантаження.

Звертання на ім'я та ім'я по батькові є емоційно нейтральним. Воно типове в ситуаціях ділового спілкування, при звертанні до осіб, старших за віком, вищих у посаді, за статусом, малознайомих. У тактиці підвищення значимості співрозмовника маніпулятивної стратегії позитиву такі звертання зазвичай займають початкову позицію привертання уваги. Атрибутивні поширювачі при звертаннях такого типу є нечастотними: ними постають етикетні слова *дорогий/дорога, шановний/шановна, вельмишановний/вельмишановна*. В ситуаціях флірту до складу звертань на ім'я та прізвище можуть входити вигуки (*о, ех, ох, ах* і под.), наприклад: (Голохвостий має на меті вигідно одружитися, флірт) **ГОЛОХВОСТИЙ. Ах, Проню Прокоповно, не рвіть мене, как пуклю! Потому відіте, какой я погібший есть чоловік** (М. Старицький).

Група звертань тільки на ім'я по батькові порівняно з іншими групами звертань на власне ім'я є малочастотною і представлена в робочій картотеці поодинокими прикладами.

Звертання лише на ім'я по батькові часто маркує старший вік адресата та панібратські відносини між співрозмовниками. При діловому спілкуванні звертання лише на ім'я по батькові часто є свідченням невеликої дистанції між мовцем і адресатом, тому може використовуватись для встановлення дружніх стосунків, неформалізованості інтеракції. Наприклад: (Хома Калиберда підбурює сотника покарати відьом, які, на його думку, "вкрали" дочці) – ***Спасибі вам, пане Уласовичу, що кохаєтесь у старовині. [Ще покійний ваш дідусь, пан Опанас, таки Забрьоха, нехай над ним земля пером! І той не давав нас зобиджати]*** (Г. Квітка-Основ'яненко).

Звертання на прізвисько в тактиці підвищення значимості співрозмовника кількісно найменше представлені. Аналіз поодиноких прикладів показує, що використання таких

звертань у маніпулятивній стратегії позитиву є конфліктогенним, часто спричинює комунікативні невдачі, наприклад: [У Григорія щодо Середи були свої наміри, і тому він зробив спробу вплинути на завжди похмурого і мовчазного парубка].

– *Послухайте, **Малий**,* [– сказав він (Григорій. – І. Ш.) *якось, зайшовши ввечері до нього (Середи. – І. Ш.) в кімнату,*] – **я прийшов не як офіційна особа, тобто ваш вихователь, а просто як давній знайомий, який ставиться до вас доброзичливо. Мені хотілося б...**

– *По-перше, у мене є власне ім'я і нічого мені чіпляти собачу кличку. По-друге, я по горло ситий доброзичливцями!* (Ю. Дольд-Михайлик).

Але сказане не стосується звертань на прізвисько, що мають пестливо-зменшувальну форму, та оказіональних звертань-компліментів, наприклад: (партизан вмовляє побратима Івана (на прізвисько Олина) перетнути лінію фронту з метою його виправдання перед ЦК) [– *На каторгу нічого їхати! Ти підеш<...>. – І тут йому сяїнула щаслива думка:*] – **На тебе, Олинонько, моя остання надія.** [Ті маєш перебратися через лінію фронту і вручити секретареві ЦК мій звіт про роботу в тилу ворога] (І. Головченко, О. Мусієнко); (член журі заохочує конкурсанта взяти участь у літературному конкурсі) – *Та що ж, товаришу Перспективний? [Будемо щось подавати на конкурс, чи прийдемо тоді, коли ділитимуть гонорар?]* (П. Щегельський).

Таким чином, звертання-власні імена можуть поставати знаряддям впливу у межах реалізації маніпулятивної стратегії позитиву. Найчастіше впливову функцію при підвищенні значимості співрозмовника виконують звертання на ім'я. Емоційно нейтральними є звертання на ім'я та ім'я по батькові. Нечастотністю вживання з маніпулятивною метою характеризуються звертання на прізвисько, звертання на прізвище та звертання тільки на ім'я по батькові.

Перспективними є подальші мовознавчі студії, спрямовані на виявлення специфіки функціонування звертань-загальних назв у маніпулятивній стратегії позитиву, а також вивчення прийомів, що дозволяють підсилити маніпулятивність звертань при створенні мовцем позитивної тональності спілкування.

### *Шкицкая Ирина*

#### *Имя собственное как средство повышения значимости собеседника*

*Показано особенности реализации манипулятивного потенциала обращений на имя собственное в тактике повышения значимости собеседника. Выделено группы обращений-имен собственных, выяснено специфику их функционирования как средства влияния в рамках манипулятивной стратегии позитива, определено позицию в высказывании.*

*Ключевые слова: обращение на имя собственное, тактика повышения значимости собеседника, манипулятивная стратегия позитива.*

*Shkitska Iryna*

*Personal name as a means of intensifying the importance of interlocutor*

*Influential value of addressing by personal names as realization of the tactics of intensifying the importance of interlocutor is analysed. Groups of addresses by personal names are arranged, peculiarities of their functioning as a means influence and their role in the utterance are defined.*

*Key words: address by personal name, tactics of intensifying the importance of interlocutor, manipulation strategy of positive.*

### **Література**

Арутюнова, 2005: Арутюнова, Н. Д. Предложение и его смысл: логико-семантические проблемы [Текст] / Н. Д. Арутюнова. изд. 4-е, стереотипное – М.: Едиториал УРСС, 2005. – 384 с. – (Лингвистическое наследие XX века). – ISBN 5-354-00787-9.

Гольдин, 1987: Гольдин, В. Е. Обращение: теоретические проблемы [Текст] / В. Е. Гольдин. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1987. – 130 с.

Городникова, 2000: Городникова, М. Д. Гендерный аспект обращений как фактор речевого регулирования [Текст] / М. Д. Городникова // Гендер как интрига познания: сборник статей. – М.: Рудомино, 2000. – С. 81-92.

Ветрова, 2004: Ветрова, Е. С. Семантика і функціонально-комунікативний аспект етикетних одиниць в епістолярній спадщині українських письменників ХІХ ст. [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 "Українська мова" / Ветрова Е. С.; Донецький національний ун-т. – Донецьк, 2004. – 20 с.

Загнітко, 2001: Загнітко, А. П. Теоретична граматики української мови: синтаксис: монографія [Текст] / А. П. Загнітко. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – С. 265-269. – ISBN 966-7277-90-9

Карнеги, 1990: Карнеги, Д. Как завоевывать друзей и влиять на людей [Текст] / Дейл Карнеги, пер. с англ. – М.: Высшая школа: Прогресс, 1990. – 282 с. – 5-01-001533-1.

Корновенко, 2000: Корновенко, Л. В. Обращение в прагмалингвистическом аспекте (на материале современного русского языка) [Текст]: дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 "Русский язык" / Л. В. Корновенко. – Черкассы, 2000. – 206 с.

Лозовский, 1991: Лозовский, Б. Н. Искусство взаимопонимания [Текст] / Б. Н. Лозовский. – Свердловск: Изд-во Урал. ун-та, 1991. – 76 с.

Леонтьев, 1981: Леонтьев, А. П. Обращение как компонент высказывания [Текст] / А. П. Леонтьев // Вопросы грамматики русского языка. Функциональный анализ единиц



морфолого-синтаксического уровня: сб. науч. тр. – Иркутск: Изд-во Иркутского ун-та, 1981. – С. 81-94.

Ляхова, 1980: Ляхова, И. В. Функционально-семантический анализ имен собственных личных [Текст]: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 "Русский язык" / И. В. Ляхова. – М., 1980. – 24 с.

Мальцев, 1986: Мальцев, И. В. Функционально-синтаксические характеристики обращения [Текст]: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.01 / И. В. Мальцев. – Л., 1986. – 140 с.

Райлянова, 2001: Райлянова, В. Е. Семантичний простір звертання в сучасній російській мові [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.02 "Російська мова" / Райлянова В. Е.; Дніпропетровський національний ун-т. – Дніпропетровськ, 2001. – 17 с.

Руденко, 1988: Руденко, Д. И. Собственные имена в контексте современных теорий референции [Текст] / Д. И. Руденко // Вопросы языкознания. – 1988. – № 3. – С. 55-68.

Рудько, 1994: Рудько, Л. П. Звертання в сучасній англійській мові [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 "Германські мови" / Л. П. Рудько. – Одеса: ОДУ, 1994. – 16 с.

Скаб, 1988: Скаб, М. С. Семантико-граматична структура українського вокатива [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 "Українська мова" / М. С. Скаб. – К., 1988. – 17 с.

Чалдини, 2002: Чалдини, Р. Психология влияния [Текст] / Роберт Чалдини. – изд. 4-е, междунар. – СПб.: Питер, 2002. – 288 с.: ил. – (Серия "Мастера психологии"). – ISBN 5-318-00218-8.